

Groen in de kern Stokkum!

solitaires in dorp en hagen langs hegges in droogdalen

Werkboek voor de gemeente Montferland bij het GroenStructuurplan voor de kern Stokkum

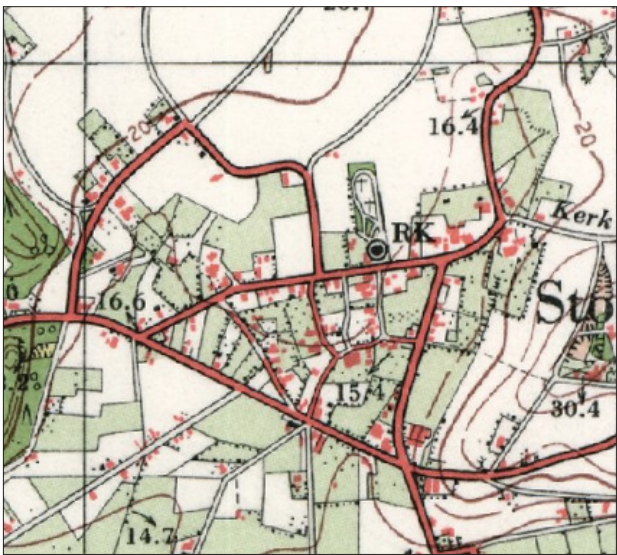

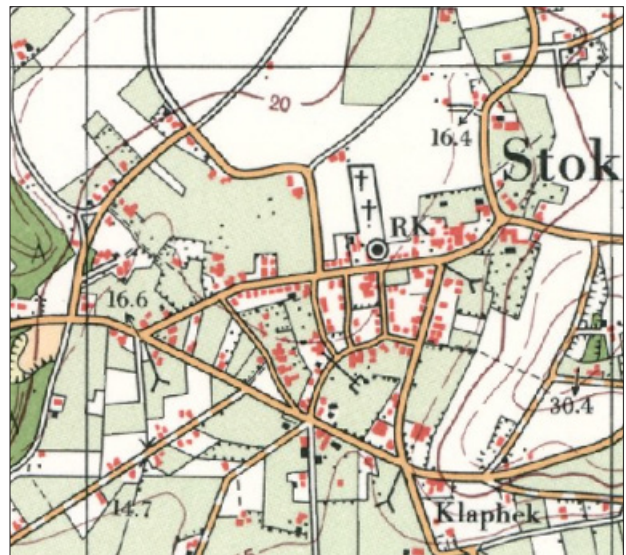
1886

1931

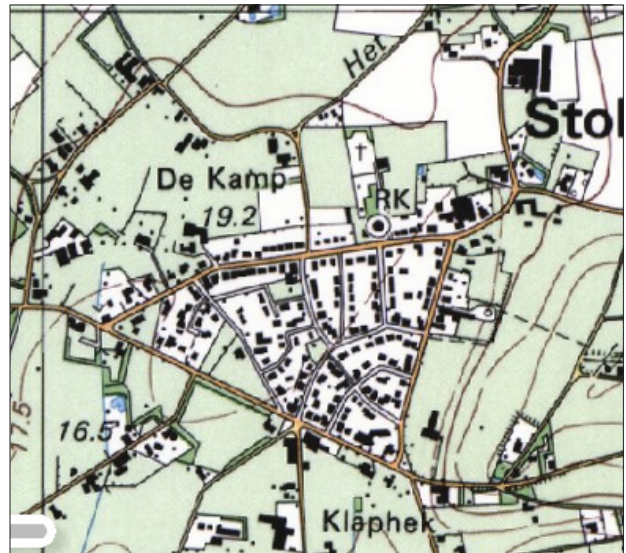
1954

1966

1986

1995

Inhoud

1 Inleiding	5
1.1 Stokkum in het GSP	5
1.2 Elke kern zijn eigen werkboek	5
1.2 Opzet en werkwijzer	5
2 Sluit aan bij het landschap!	6
2.1 Landschap tot in het dorp	6
2.2 Doorzichten naar berg en broek	6
2.3 Stokkum is het einde	7
2.4 Groene poorten als entree	7
3 Versterk karakteristiek van het dorp Stokkum !	8
3.1 Glooiend over es van plek naar plek	8
3.2 Hagen in droogdalen water bij de dijk	8
3.3 Nieuwe wijken deel van es en dal	9
3.4 Ommetjes in en om het dorp	9
4 Zorg voor draagvlak in projecten!	10
4.1 Bijzondere bomen in het laddertje	12
4.2 Het plein van Het Gildehuis	12
4.3 De omgeving van de kerk	13
4.4 Maak de entrees dorps herkenbaarder	14
4.4.1 Onderlangs Düffels Möl	14
4.4.2 Over de voormalige kerkweg	15
4.5 Wandelen over berg en dalen	15
4.5.1 Over de berg vanuit Zeddam	15
4.5.2 Vanaf campings Brockhausen en de Slangenbult	15
5 Kaartbijlagen	16
5.1 visie op de groenstructuur 2010 - 2030	17
5.2 te versterken groen	19
5.3 te behouden waardevolle groenstructuur	21
Colofon	22

ook op de T-splitsing van Hagelcruisweg en Isodorusstraat is het landschap van de Montferlandse berg alom aanwezig rechts het hagelkruis (zie ook onderaan), met een voorbeeld van een solitaire boom op een speciale plek in Stokkum

Eltensweg ter hoogte van de Pastoor van Sonsbeeckstraat; daar kruisen deze wegen het droogdal aan de westkant van het dorp aan de oostkant ligt ook zo'n droogdal met aan de overkant de molen (zie voorpagina) in de droogdalen dient de hagenstructuur hersteld te worden, te beginnen in de wegbermen

1. Inleiding

1.1 | Stokkum in het Groenstructuurplan

De gemeente Montferland ligt op de overgang van het rivierengebied van Rijn en IJssel naar het zandgebied van Oost-Nederland. In de loop der eeuwen zijn, op hogere delen rond de berg, langs de IJssel en op het dekzand, nederzettingen gesticht die zijn uitgegroeid tot hedendaagse dorpen.

In het Groenstructuurplan voor de kernen in Gemeente Montferland zijn de kernen ingedeeld naar aanleiding van hun ligging in één van de drie landschapsensembles die het landschapontwikkelingsplan in de gemeente onderscheidt:

1. de Montferlandse Berg met krans van dorpen;
2. de historische rivierterrassen van de oeroude IJssel
3. het zandgebied rondom Didam;

Stokkum is één van de kernen die om de Montferlandse berg liggen op de overgang tussen de berg en een krans van broekontginningen.

1.2 | Elke kern zijn eigen werkboek

Als brug tussen de groenstructuurvisie en de uitwerking ervan in projecten bevat dit GSP voor elke kern een apart werkboek. Deze zijn bedoeld voor degenen in de gemeenten die beroepsmatig betrokken zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen in brede zin in het buitengebied. Maar ook initiatiefnemers van projecten in de kernen kunnen er hun voordeel mee doen en er inspiratie uithalen. Het boek biedt handreikingen voor het ontwikkelen en begeleiden van dergelijke ontwikkelingen en projecten.

1.3 | Opzet en werkwijzer

Volgens de visie van het GSP wordt in iedere kern gewerkt volgens drie motto's. In dit werkboek wordt aangegeven hoe ze in Stokkum kunnen worden uitgewerkt.

In twee hoofdstukken van dit werkboek is in twee maal vier lagen de groenstructuur van Stokkum uiteengelegd. Daaruit kan worden afgeleid waar en hoe de groenstructuur versterkt en aangevuld kan worden.

In het laatste hoofdstuk wordt voor een aantal gebieden een voorzet gedaan voor de wijze waarop de groenstructuur in verschillende projecten zou kunnen worden versterkt en tegelijk bij kan dragen aan draagvlak voor zo'n project door aan te sluiten bij de wensen en problemen van inwoners van Stokkum.

Achter in dit werkboek is een kaart opgenomen met de elementen in de huidige groenstructuur die volgens dit GSP behouden dienen te blijven. Daarmee koestert de gemeente de eigenheid van iedere kern. Dat karakter en de aantrekkelijkheid van de kern als woon- en werkplek dient evenwel constant een punt van creatieve zorg te blijven. Het dorp ontwikkelt zich voortdurend en dat maakt dat de groenstructuur steeds onder druk staat. Daarom biedt het GSP allerlei kansen om de eigenheid en aantrekkelijkheid van de kern te versterken. Deze zijn op een transparante kaart opgenomen. Daardoorheen is de kaart met te behouden elementen te zien. Samen vormen ze de visie van dit GSP op de groenstructuur van Stokkum die is samengevat op één visie-kaart.

A 'Montferland, groen in de kern'

1. Sluit aan bij het landschap!
2. Versterk de karakteristiek van het dorp!
3. Draagvlak in projecten!

Deelgebieden in het landschapsensemble van de Montferlandse Berg volgens het LOP:

- 1) het bosgebied op de berg,
- 2) de flank met akkers,
- 3) de kring van dorpen,
- 4) de ring van broekgebieden

B kleine kernen - grote kernen

1. In de kleine kernen zorgt het landschap steeds op een andere manier voor de groenstructuur.
2. De grotere kernen, Didam en 's-Heerenberg, sluiten met hun hoofdstructuur aan op het landschap terwijl daarbinnen de groenstructuur van de wijken wordt gebaseerd op hun eigen interne karakteristiek.

C Stokkum

In vergelijking met de andere kleine kernen is Stokkum bijzonder door het alom aanwezige landschap van de Montferlandse berg. In de kern vallen de vele omhaagde particuliere erven op. De groenstructuur dient te worden verstrekt door op enkele speciale plekken grote solitaire bomen te planten en door de hagenstructuur de droogdalen langs de randen van het dorp te versterken.

2. Sluit aan bij het landschap!

2.1 | Landschap tot in het dorp

De Montferlandse Berg is in ijstijden ontstaan doordat enorme gletsjers stuwwallen voor zich uit schoven. Aan het einde van ijstijden smolt het gletsjerijs. Het smeltwater moest zich een weg zoeken en dat was vaak over de stuwwallen heen. Die grote stromen smeltwater sleten in de stuwwallen dalen uit. Tegenwoordig is dat smeltwater er niet meer, maar in de glooiingen op de berghelling van Montferland zijn ze als droogdalen te herkennen. Stokkum ligt op de zuidhelling van de Montferlandse berg grotendeels onder aan de es tussen twee droogdalen. Aan de lage zuidkant grenst het Stokkummer Broek dat al deel uitmaakt van het rivierenlandschap.

Laat de typerende beplantingen van es, droogdalen en broek in het dorp doordringen.

de Heuvelweg heeft een aantal fraaie beukenhagen

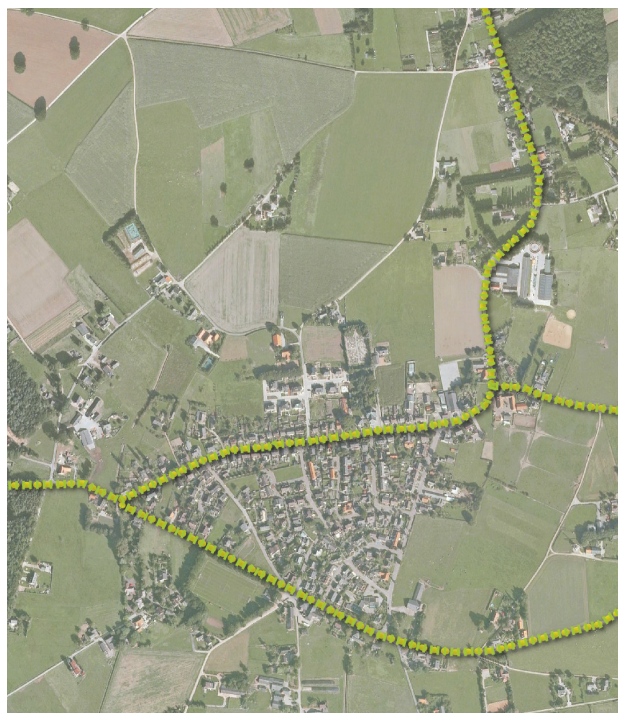
vanuit verschillende plekken in Stokkum zijn prachtige doorzichten, hier door de Hagelcruisweg

2.3 | Stokkum is het einde

Rond de Montferlandse berg lopen historische routes die samen een kring van wegen langs de dorpen vormen. Eigenlijk lag Stokkum ook aan die kring. Er komen zelfs twee wegen vanuit 's-Heerenberg - één bovenlangs en één onderlangs - in Stokkum samen om daarna de weg naar Elten te vormen. Het deel van de weg vanaf Stokkum naar Elten is echter geen doorgaande weg meer. Daardoor ligt Stokkum nu op een soort eindpunt van oude routes, aan de rand van het bos.

Ook was er nog een route naar het noorden die aansluit op de Peeskesweg tussen Beek en 's-Heerenberg en op de weg van Elten naar Zeddam. Ook deze weg is vanaf Stokkum niet doorgaand.

Bewaar deze historische routes maar richt ze zo in dat het landelijke karakter overheerst en niet de doorgaande lijn.

de oude Pastoor van Sonsbeeckstraat verdient meer accent

2.4 | Groene poorten als entree

Je komt nog steeds via de historische routes het dorp binnen. Twee entrees liggen aan de wegen naar 's-Heerenberg. Accentueer aan deze route de plek waar je het dorp binnenrijdt met enkele bestaande of nieuwe bomen.

Het plantsoen bij het gemaal langs de 's-Heerenbergseweg kan omgevormd worden tot een 'dorpsborder'. Daarmee wordt deze entree van Stokkum echt een visitekaartje van het dorp.

de beuken bij 't Klaphek vormen een robuuste entree

3. Versterk de karakteristiek van het dorp Stokkum!

3.1 | Glooiend over es van plek naar plek

Het dorp Stokkum heeft zich langs twee gebogen oost-west-wegen ontwikkeld: de Pastoor van Sonsbeeckstraat en de Rozenkampsweg. Tussen die wegen lopen vier dwarswegen. De boerenerven lagen verspreid langs dit 'laddertje'. In de vorige eeuw zijn tussen de boerderijen woningen gebouwd. Aan de Pastoor van Sonsbeeckstraat kwamen kerk (met kerkhof erachter) en gildehuis. Deze straten zijn zo een aanschakeling van erven en plekken. Versterk deze karakteristiek door het behouden van de verspreid staande bomen en door nieuwe bomen te planten.

Vanuit de straten is vaak zicht op het landschap om het dorp. Koester deze uitzichten voor het groene dorpse karakter van Stokkum. De erfbeplantingen met de vele hagen doen hier de rest.

de Suitbertusstraat heeft enkele bomen op particulier terrein. Verder is de straat kaal. Daar kan wel een enkele boom bij!

3.2 | Hagen in droogdalen

De huidige waterloopjes zijn in de 'droogdalen' door mensen gegraven tussen de weides en akkers door. Op oude kaarten schijnen zelfs door mensen gegraven sprengen te staan.

In de droogdalen lagen vanouds de weidegronden met meidoornhagen als veekering op de randen. Die hagen zijn nu nog steeds te vinden in de droogdalen. Het patroon is wel versnipperd geraakt. Breng er weer meer eenheid in door het versterken van de hagenstructuur.

Als droge verbinding langs het broek is eeuwen geleden van het ene droogdal naar het andere "de nieuwe dijk" aangelegd. Waar deze door de dalen loopt dienen de plekken waar de waterloopjes de dijk passeren te worden geaccentueerd.

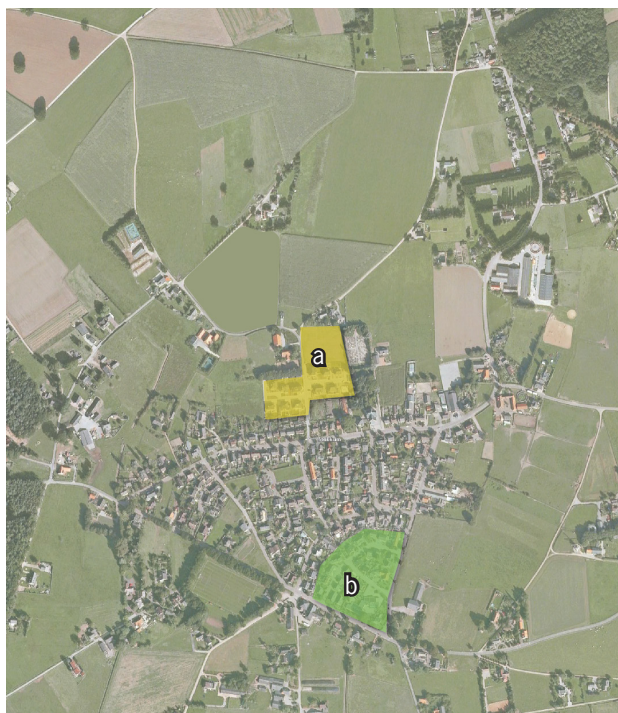
een slootje in het westelijke droogdal: bijzondere plek verdient een accent

3.3 | Nieuwe wijken deel van es en dal

In het noorden en in het zuiden van het dorp is/wordt ook buiten “het laddertje” gebouwd.

a. Pas de groenstructuur in het noordelijke wijkje aan op de beplantingen in de dorpsrand aan de es. Dat betekent dat stedelijk plantsoen vervangen dient te worden door beplanting die aansluit aan de omhaagde weiltes en boomgaarden (meidoornhagen, gazon en sierfruit).

b. Sluit in de groenstructuur van het zuidelijke wijkje aan op het droogdal. Vervang zo mogelijk het plantsoen door lage meidoornhagen (eventueel Spaanse aak) in gazon.

nieuwbouwwijkje Plaggenveld ligt landschappelijk ingepast met haag en boomgaard. Het plantsoentje is dat echter niet

3.4 | Ommetjes in en om het dorp

Het dorp heeft tal van mogelijkheden voor wandelpaden en ommetjes vanuit het dorp. Versterk deze door in de dorpsrand hagen langs paden te behouden of aan te planten. En bescherm buiten het dorp de beeldbepalende bomen bij splitsingen of kruisingen van deze paden. Plant er één op zo'n plek als die boom er niet staat.

De boom bij het hagelkruis is hét voorbeeld! Die boom wordt een baken in het landschap en in de historie van de toekomst.

het zandpad langs het voetbalveld is een prachtige start voor een ommetje

4. Zorg voor draagvlak in projecten!

aandachtsgebieden en projecten

ontwerpschets voor de groenstructuur van Stokkum

een paar verspreid staande solitairen in de Past. van Sonsbeekstraat zouden het historische straatbeeld verfraaien

4.1 | Bijzondere bomen in het laddertje [1]

Het stratenpatroon in Stokkum heeft de vorm van een laddertje. Dit patroon is een goed uitgangspunt voor het verbijzonderen van dit gedeelte van het dorp.

De profielen zijn niet bijzonder breed en slechts op een enkele plek staat een grotere boom die deze historische straten de dorps allure geeft die deze straten toekomt.

Gelukkig hebben de privé-tuinen veelal een haag als afscheiding zodat het beeld van de straten toch groen is. Koester die hagen als dorpsgemeenschap!

Het verticale element in de groenstructuur ontbreekt nogal eens. Bescherm daarom de bomen die er wel staan en laat ze uitgroeien.

Op plekken waar dat mogelijk dienen ook nieuwe bomen te worden geplant op bijzondere plekken en erven langs de straten in het laddertje. In de lange straten dient gekozen te worden voor een solitaire eik, linde of iep. Er kan per dwarsstraat in het ladderje een eigen fruitboom worden gekozen om plekken te verbijzonderen.

4.2 | Het plein van Het Gildehuis [2]

Een voorbeeld van een plek waar in ieder geval één of meer bomen geplant moeten worden is het Gildehuis St.Oswaldus. Het gebouw is van groot belang voor de Stokkumse samenleving, maar de ruimte eromheen is hard aan een opknappbeurt toe. De plaats ervoor is een kale lege plek.

Maak van die plaats een pleintje en laat zien dat hier het dorps huis is. Plaats een tweetal lindebomen aan weerszijden van het pleintje.

Dat sluit gelijk mooi aan bij de al aanwezige lindebomen in de straat.

Het Gildehuis krijgt een aantrekkelijker entree door het planten van slechts twee bomen en wordt hierdoor bij het groen in het dorp betrokken in plaats van ietwat achteraf

4.3 | De omgeving van de kerk [3]

De kerk van Stokkum is een frêle baken in het glooiende landschap van de berg. Het kerkje is niet zo oud, maar heeft wel een bijzondere uitstraling. De architect heeft geprobeerd de kerk aan te passen aan de toenmalige kleinschalige gemeenschap. Samen met de pastorie en de begraafplaats vormde het vroeger een aantrekkelijk ensemble. Er is in later jaren echter weinig aandacht (of de verkeerde) besteed aan de groenstructuur van het ensemble. Het plein voor de kerk is jammerlijk kaal en weinigzeggend. Het zou de uitstraling van de kerk ten goede komen als hier een aantal lindebomen wordt geplaatst. De ingang van de kerk wordt zo duidelijker een entree en dan kunnen meteen die bloembakken weg. Deze bomen hebben ook direct effect op de groene sfeer in de Pastoor van Sonbeekstraat en de Suitbertusstraat en zelfs in de Rozenkampsweg.

Achter de kerk ligt een verwaarloosde tuin die nu heel donker is door de vele doorgesloeiende coniferen en een majestueuze Acacia. Het 'bosje' is wel toegankelijk vanuit de nieuwe Sprung en in principe ook vanaf de Pastoor van Sonbeekstraat over paden aan beide kanten van de kerk. Die toegankelijkheid is echter erg onduidelijk. Het lijkt alsof je particulier terrein betreedt. Dat is jammer want deze pastorietauin is een mooie groene schakel tussen het dorp, de nieuwbouw, de es en het kerkhof. Stimuleer dat de dorpsraad in overleg met het kerkbestuur een plan opstelt om deze tuin flink op te knappen, lichter en beter toegankelijk te maken en dit als dorpstuin samen te gaan onderhouden. Die dit wel met respect voor de bestaande beplanting. Met name de Acacia die nog nooit gesnoeid is bijzonder waardevol en mag ook in de toekomst niet worden gesnoeid.

de kerk krijgt een groen jasje: meer eenheid, minder verrommeling. Het stenen muurtje aan de rechterkant zou vervangen kunnen worden door een haag zoals aan de linkerkant. deze zou zelfs (gedeeltelijk) doorgetrokken kunnen worden

de entree van Stokkum bij de Camphuysenweg.
op deze hoogte zouden een paar eiken in de bermen
een groene poort moeten vormen

4.4 | Maak de entrees dorps herkenbaarder

Het is belangrijk om de automobilist te laten zien waar je het dorp binnen komt en waar dus je snelheid naar beneden moet. Een eenvoudige groep bomen in gras en erfbeplantingen kan een groene poort als entree van het dorp vormen. Het beeld verandert van open naar dicht, maar blijft een dorps landelijke uitstraling houden.

Maak gebruik van de al aanwezige grote bomen. Versterk deze boomgroepen zodat de entree meer beleefbaar wordt.

Vervang het onderliggende -stedelijk - heesterplantsoen door gras. Zo wordt de entree dorps en sluit de entree beter aan bij het landschap.

4.4.1 | Onderlangs Düffels Möl [5]

Over de 's-Heerenbergseweg zie je rechts van je de bult met de molen liggen als je het dorp nadert. Je komt echt het dorp in als je bij 't Klaphek komt. De erfbeplanting van dit café en het huis ernaast vormen aan de zuidkant de groene poort. Zeker de grote bomen zijn beeldbepalend en uitermate belangrijk voor de groenstructuur. Aan de noordkant van de weg tegenover 't Klaphek staat nog een boom. Deze vormt de andere kant van de groene poort en dient beschermd te worden. Iets verderop kan het plantsoen om het gemaal omgevormd worden tot een dorpsborder met jaarrond kleur in het dorp. De rest van het dorp heeft geen sierplantsoen.

4.4.2 | Over de voormalige kerkweg [6]

De entree aan de Camphuysenweg vraagt om verdichting middels een aantal eiken langs de weg net ten oosten van de eerste twee erven van het dorp. Daarnaast moeten de stedelijke plantsoentjes op de hoek met de Lange Heg vervangen worden door grasbermen. Hier kan de haag die in (4.5.2) vanaf het noorden langs de Lange Heg is voorge-

de hoek Lange Heg/Camphuysenweg: gras in plaats van chaotisch plantsoen

steld verspringen naar de oostkant van de weg en deel worden van de nieuwe grasbermen.

4.5 | Wandelen over berg en dalen: weg met verrommeling (10)!

Bewoners en toeristen maken graag een wandeling in de omgeving van Stokkum. Naar de molen, naar het Hagelkruis, naar het bos, door het broekland. Over een hegge of heg, het oude Achterhoekse woord voor pad over een kavelrand.

Om de wandelroutes zichtbaarder te maken is het zinvol om ze (deels) te laten begeleiden door een meidoornhaag, net zoals die bij het Mullerpad. Zo kan in de droogdalen de hagenstructuur die in de afgelopen eeuwen voor een groot deel is verdwenen hersteld worden.

Zet op splitsingen van wegen of op speciale plekken een boom die aansluit bij het omliggende landschap. Dat wil zeggen: eiken op de es, knot-essen in de droogdalen en wilg of populier in de broekontginning.

4.5.1 | Over de berg naar Zeddum: weg met verrommeling [7]

Via het buurtschap ten noorden van Stokkum langs de Lange Heg loopt een mooie route. Het gebied langs deze weg wordt door de Provincie in haar publicatie 'Landschapsontwikkeling; inspiratiebron voor denkers en doeners' expliciet genoemd als gebied dat dreigt te verrommelen. Met name de toename van planten als fijnsparren is verontrustend. Door vanaf het bos aan de westkant van de weg een meidoornhaag te planten in de berm krijg je nadrukkelijker het gevoel dat je door het buurtschap naar het dorp rijdt. Tevens wordt zo de karakteristieke historische hagenstructuur van de droogdalen versterkt. De versterking van de hagenstructuur zal de verrommeling in dit gebied een halt toe kunnen roepen.

4.5.2 | Vanaf campings Brockhausen en de Slangenbult [8]

Vanuit het bos net voor de splitsing Eltenseweg/ Pastoor van Sonsbeekstraat kruist de weg - die vroeger Nieuwe Dijk werd genoemd - de waterloop in het westelijke droogdal. In de huidige situatie is deze waterloop moeilijk herkenbaar. Aan de zuidkant is deze deel van een erf. Aan de noordkant kijk je het droogdal fraai in. Daar kan de waterloop dichterbij de weg worden uitgegraven.

Als je deze plek zo een accent geeft maak je deze entree van Stokkum beleefbaar en als de hagenstructuur in de droogdalen hersteld wordt worden mensen zich meer bewust van de prachtige landschappelijke ligging van Stokkum.

een wandeling vanuit het dorp over de es voert langs het hagelkruis met een solitaire boom die hier kan uitgroeien tot monumentale boom

hier kan de waterloop doorgegraven worden tot aan de weg, eventueel met een bankje erbij

hoek Eltenseweg en Heuvelweg met doorzichten naar het landschap van berg en broek: hier is nieuwbouw gepland hou daarbij de doorzichten naar het landschap en de omhaagde erven als belangrijke thema's bij de inrichting

5. Kaartbijlagen

5.1 | **visie op de groenstructuur 2010 - 2030**

5.2 | **te versterken groen**

5.3 | **te behouden waardevolle groenstructuur**

Visie op de groenstructuur 2010 - 2030

	solitairen eerste grootte pleksgewijs in 'laddertje'		te behouden uitzicht vanuit dorpsrand
	rij eiken langs Eltenseweg		te behouden doorzichten vanuit dorp naar landschap
	lange haag in berm langs droogdal		hegges met hagen op de berghelling
	groene poorten met eiken en lindes		beplantingen met knotbomen en elzensingels
	verbijzondering kruising weg en droogdal		versterken meidoornhagenstructuur in droogdalen
	meidoornhagen, gazon en sierfruit		
	blokhagen van Acer campester en gazon		

Te versterken groen

	versterk solitaire eerste grootte in 'laddertje'		stimuleer hegges met hagen op de berghelling
	versterk rij eiken langs Eltenseweg		stimuleer beplantingen met knobomen en elzensingels
	plant lange haag in berm langs droogdal		stimuleer meidoornhagenstructuur in droogdalen
	versterk groene poorten met eiken en lindes		
	verbijzonder kruising weg en droogdal		
	meidoornhagen, gazon en sierfruit		
	blokhagen van Acer campester en gazon		

Te behouden waardevolle groenstructuur

- te behouden uitzicht vanuit dorpsrand
- te behouden doorzichten vanuit dorp naar landschap
- behoud solitaire eerste grootte in 'laddertje'
- behoud eiken langs Eltenseweg
- behoud bestaande belangrijke groenelementen

Colofon

Werkboek Stokkum

visie voor het GroenStructuurPlan Kernen Montferland

opgesteld in samenspraak met de dorpsraad van Stokkum

gemeente Montferland

sector grondgebied, afdeling openbare werken

schokland
landschap, ontwerp en verhaal

Ir H.J.J.C.M van Blerck
De Watertoren 5
3912 AK Rhenen
0317 614735
info@schokland.com
www.schokland.com

 WATER
buiten in beeld

Ing G.J. Baltjes
De Watertoren 5
3912 AK Rhenen
06 15022361
hanneke@schokland.com

Ing. F. Jonkman
Zutphensestraat 92
6971 ES Brummen
06 51325211